

Синтаксис. Словосполучення.

**Будова й типи словосполучень
за способами вираження головного слова.**

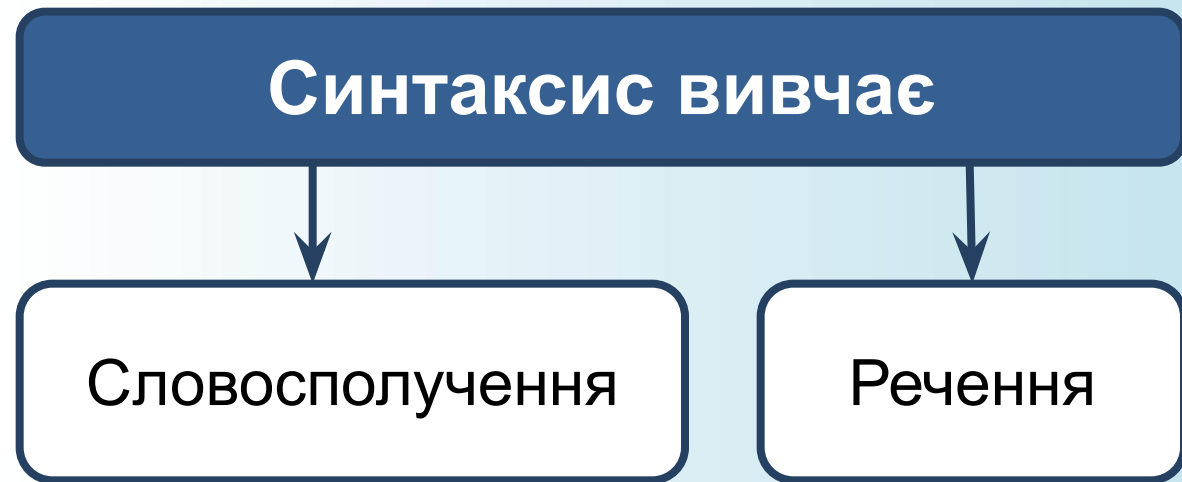
**Види підрядного зв'язку
між словами в словосполученнях.**

Складні випадки керування

Синтаксис — розділ науки про мову, що вивчає будову та лексико-граматичне значення словосполучень і речень, способи зв'язків, за якими слова поєднуються у словосполучення і речення.

Словосполучення

Смислове й граматичне об'єднання мінімум двох повнозначних слів на основі підрядного зв'язку, що повніше називають предмети, дії, ознаки, ніж окреме слово

який?
теплий день ⊗

який?
сонячний день ⊗

який?
радісний день ⊗

який?
незабутній день ⊗

Словосполучення

лексичні

фразеологічні

синтаксичні

За вираженням головного слова:

іменні	←	іменникові	дієслівні	прислівникові
	←	прикметникові		
	←	числівникові		
	←	займенникові		

За способами зв'язку:

прийменникові

безприйменникові

За відношенням між головним і залежним словами:

означальні

додаткові

обставинні

За структурою:

прості

складні

Типи синтаксичного зв'язку у словосполученнях

Узгодження
(рос. согласование)

Залежне слово
стоїть у тій самій
формі (роду, числа
й відмінка),
що й головне слово

*ясний ранок
широке поле
зеленої тополі
польові квіти*

Керування
(рос. управление)

Залежне слово
стоїть у тому
відмінку, якого
вимагає головне
слово

*зайти до класу
зустріти друга
написати листа
зустрітися на площі*

Прилягання
(рос. примыкание)

Залежне слово —
незмінюване (прислівник,
дієприслівник,
неозначена форма
дієслова), приєднується
до головного слова тільки
за змістом

*їхати верхи
розмовляти голосно
розповідати хвилюючись
бажання перемогти*

Не вважаються словосполученнями

- підмет з присудком: *світить сонце*;
- складені форми майбутнього часу: *буду писати*;
- складені форми вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників і прислівників: *найбільш вагомий*;
- слова, що мають між собою сурядний зв'язок: *літо й зима*;
- поєднання службового слова з повнозначним: *біля хати*.

Згрупуйте словосполучення залежно від частини мови, якою виражено головне слово; позначте головні та залежні слова.

Знайомий з розповіді, любов до людей,

захист Вітчизни, щастя жити, їхати відпочивати,

буду любити, вірити людям, пізно ввечері,

сильний вірою, гарний собою, розповідь про нього,

плавати на катері, повертаючи книгу.

Згрупуйте словосполучення залежно від частини мови, якою виражено головне слово; позначте головні та залежні слова.

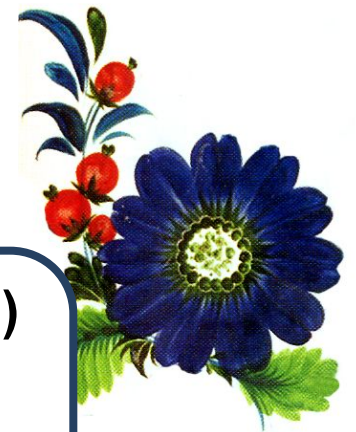
Знайомий ^{з чого?} з розповіді, любов ^{до кого?} до людей,

захист ^{чого?} Вітчизни, щастя ^{яке?} жити, їздити ^{навіщо?} відпочивати,

буду любити, вірити ^{кому?} людям, пізно ^{коли саме?} ввечері,

сильний ^{чим?} вірою, гарний ^{який?} собою, розповідь ^{про кого?} про нього,

плавати ^{на чому?} на катері, повертаючи ^{що?} книгу.

Іменні (іменникові)

любов до людей
захист Вітчизни
щастя жити
розповідь про нього

Іменні (прикметникові)

знайомий з розповіді
сильний вірою

Дієслівні

їхати відпочивати
вірити людям
плавати на катері
повертаючи книгу

Іменні (займенникові)

гарний собою

Прислівникові

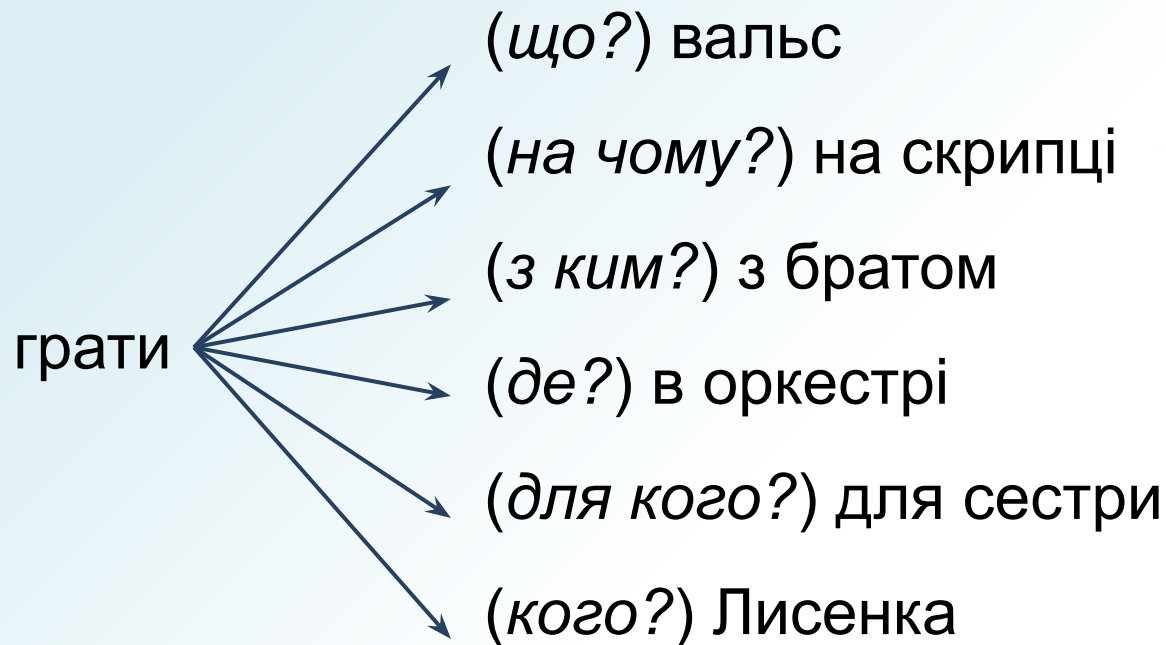
пізно ввечері

Не є словосполученням: буду любити.

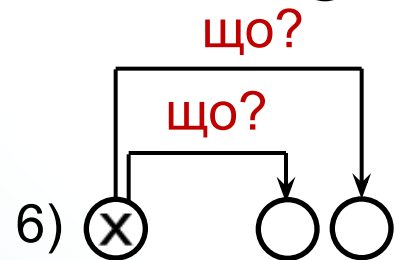
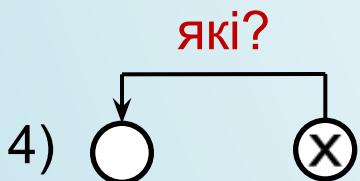
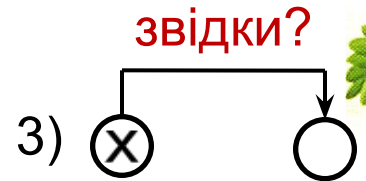
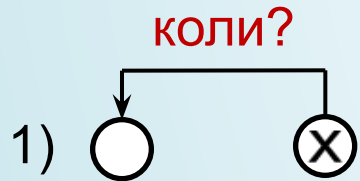
На основі поданих слів способом керування утворіть словосполучення.

Розповідати, виховувати, працювати, стояти, написати.

Зразок:

Із поданих прислів'їв випишіть словосполучення, які відповідали б схемам:

Не кукурикай, поки не вийшов з лісу. Велич має скромність. Справжні коштовності не брязкотять. Добро завжди вчасне. Доброго вчинку не відкладай. Про себе не говори ні доброго, ні поганого.

Перекладіть українською мовою. Запишіть попарно лише ті словосполучення, в яких під час перекладу змінюються прийменники.

Любовь к человеку
стремление уехать
отдыхать после работы
шестой по списку
повесть о героях
сильные духом
каждый из нас
уважение к старшим
перестройка во всем
рассказать об учебе
действовать согласно приказу
пришел по вызову

**З поданими словами утворіть прості словосполучення,
добираючи до них відповідні слова**

(суспільний, громадський, громадянський) обов'язок

(суспільне, громадське) становище

(закривати, зачиняти) двері

(заплющувати, закривати) очі

(одержувати, отримувати) інформацію

(незнайомий, необізнаний) з правилами руху

(робочий, робітничий) одяг

(суспільний, громадський, *громадянський*) *обов'язок*

(*суспільне*, громадське) *становище*

(закривати, *зачиняти*) *двері*

(*заплющувати*, закривати) *очі*

(одержувати, *отримувати*) *інформацію*

(незнайомий, *необізнаний*) *з правилами руху*

(*робочий*, робітничий) *одяг*

**Випишіть лише лексичні (стійкі) словосполучення.
З трьома з них складіть речення.**

За тридев'ять земель, у далекій країні, кинути лихом
об землю, як у рот води набрати, нічим не журиться,
прикусити язика, потрапити в халепу, статися
несподівано, як сніг на голову, ні пари з вуст, постійно
мовчати, страх проймає, боїться всього.

За тридев'ять земель, у далекій країні,
кинути лихом об землю, як у рот води
набрати, нічим не журиться, *прикусити язика*,
потрапити в халепу, статися несподівано, *як*
сніг на голову, ні пари з вуст, постійно
мовчати, *страх проймає*, боїться всього.

Замініть словосполученнями подані вислови.

зошит, призначений для розв'язання хімічних задач

стіл, у якого три ніжки

одяг, який надягають у свята

прийду, коли настане десята година

— Чи всі словосполучення ви утворили відразу й без помилок?

У побудові словосполучень, особливо зі зв'язком керування, найвиразніше виявляються національні особливості мови. Наприклад, українською мовою слід казати *згідно із законом* (а не *згідно закону*), *книжка англійською мовою* (а не *книжка на англійській мові*).

Запам'ятайте будову таких словосполучень:

- ***пробачте мені*** (а не *мене*);
- ***мені болить*** (а не *мене*);
- ***дотримати слова*** (а не *слово*);
- ***оволодіти знаннями*** (а не *знання*);
- ***опанувати науку*** (а не *наукою*);
- ***учитися ремесла*** (а не *ремеслу*);
- ***зазнати невдачі*** (а не *невдачу*);
- ***називати на ім'я*** (а не *по імені*);
- ***сміятися з себе*** (а не *над собою*).

